

Els usos lingüístics a Catalunya del Nord

“Substitució acomplerta o inicis de recuperació?”

GENTIL PUIG I MORENO, UAB-UPVD

Introducció: Catalunya del Nord entre un passat oblidat i un futur incert

El títol del present article és suggerit per un col·lega, que em comentava l'interès dels catalans del Principat per la situació de la llengua a Catalunya del Nord que és per a ells molt sovint encara una incògnita total. Per la meua banda, reconec que mai no he utilitzat un títol tan dramàtic com el de “Substitució acomplerta”, fins i tot amb una interrogant, perquè mai no he cregut que havíem arribat al fons del procés de substitució que es troba, i això és cert, en un procés d'involució avançat molt preocupant.

Nogensmenys, expressant el meu sentiment als amics del Principat que sovint m'ho demanen, sobre aquest racó de país, tracto sempre de no caure en una visió catastròfista ni tampoc cofoista. Les dues visions existeixen i fal·legen totes dues la realitat. No és pas que tinguem nosaltres la visió central i més justa, sinó que tractem d'analitzar i divulgar les dades de la majoria d'enquestes sociolingüístiques que s'han anat fent d'ençà dels anys 70 a la Catalunya del Nord. El fet de ser membre, amb Domènec Bernardo, de l'Observatori Sociolingüístic de la Delegació Territorial de l'Institut d'Estudis Catalans, que té la seva seu a la Casa dels PPCC de la Universitat de Perpi-

nyà, ens situa en el lloc ideal per a fer aquest treball d'observació i d'anàlisi.

Haig de precisar de bell antuvi que sóc relativament exterior a la Catalunya del Nord encara que faci uns 25 anys que, des de Barcelona, hi hagi vingut i uns 10 anys que, finalment, hi visqui. Exactament a Ceret, capital del Vallespir. És clar que una cosa, és venir-hi un cop a la setmana per a fer-hi cursos a la Universitat de Perpinyà, i l'altra, molt diferent, és de viure-hi. És molt clar que no s'entén el país de la mateixa manera. Vull dir amb això que la meua mirada actual és alhora, exterior amb tot el que implica com a mancança, però també ara, implicada i relativament interna o integrada, en la mesura que hi treballo activament amb i per la llengua i la cultura nord-catalanes, per exemple, dirigint la revista “*Aïnes Noves*” publicat per les Premses Universitàries de Perpinyà i també la revista cultural i literària *Vallespir*. En dir que sóc exterior a la Catalunya del Nord he recordat que he coincidit sovint amb l'opinió d'altres persones exteriors també però provinents del nord i no precisament oposades a la llengua catalana, tot el contrari. Coincidir en què? És el que m'agradaria comentar ara, encara que sigui breument, sobre el context global de la Catalunya del Nord, tant del punt de vista econòmic com polític i cultural, per a entendre millor la situació de la llengua.

L'endarreriment de l'estructura econòmica

Dit amb un exabrupte, coincidim amb alguns observadors implicats en la vida cultural i política dels P.O. (Cat-Nord), en l'endarreriment de l'estructura econòmica del país, amb tot el que aquest fet estructural profund implica com a conseqüències diverses, però dit això i així, cal de seguida matisar i explicar en quin sentit i perquè aquest endarreriment. En primer, creiem que la causa de l'endarreriment de l'estructura econòmica del país (dels Pirineus Orientals, com l'anomenen les autoritats franceses) remunta bàsicament a mitjan segle XIX. En efecte, si comparem amb el que passava a la Catalunya central (o Principat) a la mateixa època, ens troben a la Catalunya del Nord amb un país essencialment rural, un país allunyat i oblidat de poder central de París, i a més, completament tallat i d'esquena al Principat per una frontera política totalment estanca. Un tros de país que no coneixerà cap “revolució industrial” digne d'aquest nom i que, en conseqüència, tampoc no generarà cap “revolució cultural” comparable al que va representar el moviment de la Renaixença catalana iniciada per l’“Oda a la Patria” de Carles Aribau l'any 1833.

A propòsit de la “Renaixença nord-catalana”, que també va voler existir, precisem que només

es tractava d'un grapat d'homes de cultura, relativament aïllats del moviment cultural i polític popular. Malgrat tot, van poder assistir al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana que tingué lloc a Barcelona l'any 1906. A la mateixa època, el moviment del *Felibrige* provençal dirigit per Frederic Mistral era, sens dubte, molt més consistent que el renaixentisme nord-català. Encara que el *Felibrige* mai no es va proposar ni tampoc va aconseguir enllaçar i motivar la burgesia marselesse que, per la seva banda, era ja implicada dins l'ampli i actiu mercat nacional, lligat i dependent del colonialisme francès.

Durant la primera meitat del segle XX les migrades indústries nord-catalanes, tant tèxtils com de les mines de ferro del Canigó esdevindran cada vegada més marginals i seran finalment abandonades. Només subsistirà una economia de renda, és a dir, no productiva (Cf. H. Solans, economista de la UPVD). És doncs, la feblesa històrica de l'estructura social i econòmica del país la que, segons la nostra opinió, és la causa profunda de l'endarreriment estructural de la societat nord-catalana. En efecte, la *superestructura* cultural i política serà afectada per la migradesa i l'endarreriment de l'economia. Entenem per *superestructura* les orientacions ideològiques, les pràctiques polítiques, culturals i lingüístiques, així com les representacions mentals, que sovint encara perduren...

Algunes dades macroeconòmiques nord-catalanes recents

Donarem els resultats de la situació econòmica actual. Les dades INSEE del 2007 sobre els salaris indiquen que només hi ha 17 mil CDI (Contractes de Durada Indeterminada), el que demostra la feblesa de l'ocupació a temps complet del sector privat). La Regió

Llenguadoc-Rosselló figura entre les tres regions amb els salaris més baixos de tot França i, a més, Catalunya del Nord és el departament amb els sous més baixos dels cinc departaments de la Regió Llenguadoc-Rosselló (Cf. *La Semaine du Roussillon* del 16-XII-2007).

Aquestes són malauradament unes dades polítiques i econòmiques indefugibles i a l'abast de tothom, i de les quals hem de partir per a fer un diagnòstic com més correcte millor. Diagnòstic que no agradarà a tothom, però creiem que és l'únic que es pot fer, i a partir del qual es podem començar a buscar respostes i trobar solucions. Una tasca gens fàcil precisament perquè som molt pocs a partir d'aquestes dades i d'aquest diagnòstic.

La situació de la llengua catalana

Per a entendre la situació actual de la llengua i de la cultura catala-

nes a la Catalunya del Nord, així com també les qüestions lligades a la identitat nord-catalana, cal tenir en compte aquest context global que, com acabem de veure, no és gens agradable.

D'altra banda, a títol personal, el fet de ser membre del Grup Català de Socio-lingüística d'ençà del seu inici els anys 80, amb Lluís Vicent Aracil, Antoni Maria Badia i Margarit, Francesc Vallverdú, l'Aïna Moll, Joaquim Torres i sobretot amb l'amic Domènec Bernardó de la Universitat de Perpinyà, així com haver fet una primera tesi de doctorat sobre la situació de la llengua catalana a un barri popular de Perpinyà l'any 1980, m'ha servit per a entendre molt millor i poder analitzar la situació de la llengua a la Catalunya del Nord.

És un fet que la Catalunya del Nord és un dels dos territoris on la llengua catalana és menys parlada, però dit això, tot seguit cal recordar que el seu poble ha resis-

Xerrada de Gentil Puig al Saló de Pedra. L'acompanyen Julià Lladó i Enric Subià

El Palau dels Reis de
Mallorca.
Foto: Llorenç Soldevila

tit i conservat la llengua catalana durant dos segles i escaig -del 1659 al 1885- i només a mitjan segle XX (anys 50-60) els nens canvien finalment de llengua, passant del català llengua primera i materna, al francès llengua primera i materna, després d'un segle de forta aculturació de l'escola laica i republicana i de dues guerres mundials. Fem ara un ràpid retorn enrere.

Breu resum de la història de la llengua

A partir del Tractat dels Pirineus (1659), i després de l'any 1700, la monarquia francesa de Lluís XIV vol aplicar les disposicions de les ordonances de Villers-Cotterêts (de 1539) que imposaven el francès a l'administració, la justícia i la universitat, però ningú no parlava francès al Rosselló. El poder reial utilitzarà els jesuïtes i altres congregacions religioses per a començar a alfabetitzar les elits rosselloneses en francès. Malgrat la signatura del Tractat la població nord-catalana essencialment rural, continuarà durant més de dos segles encara la seva vida i els

seus costums lingüístics com en el passat, a despit de la instal·lació i el control progressius de la nova administració francesa, monàrquica primer i republicana després, a partir de la Revolució del 1789.

Notem que en els famosos "*Cahiers de doléances*" (registre de greuges), dels delegats catalans a les assemblees dels "*Etats Généraux*" de l'any 1789, aquests creien il·lusòriament que podien ésser restablertes les antigues corts i institucions polítiques catalanes. Els "*Cahiers de doléances*" eren redactats en francès i contenen nombrosos catalanismes. Les respostes crítiques dels delegats nord-catalans a l'abbé Grégoire (mena de sociòleg "*avant la lettre*" i també agent de la política lingüística de la Revolució Francesa), a propòsit del "patois", eren explícites de l'opinió que tots ells tenien del prestigi de la llengua catalana (A. Marcet, 2003).

Des del Tractat dels Pirineus (1659) fins la Revolució Francesa (1793) la resistència popular, va ser passiva primer i activa després. L'any 1667 -uns 8 anys

després de la signatura del Tractat- serà considerat per certs historiadors (J. Sanabre, 1985) com l'inici d'una resistència armada a la nova administració francesa, i esdevindrà un fet patent a certes comarques de Catalunya Nord, però sobretot al Vallespir. L'església jugarà també un paper significatiu d'oposició a la nova administració religiosa i administrativa imposada, sobretot més tard, durant el període del concordat napoleonià.

La "Guerra de la sal" contra l'impost reial de la gabella va durar 43 anys (de 1667 a 1710). És una manifestació d'aquestes resistències contra l'impost però també en defensa de la terra. El crit de "Visca la terra !" és significatiu d'aquella època i d'aquella lluita. Recordem que durant segles els habitants del Vallespir portaven una gran part de la sal des de les mines de Cardona amb expedicions de mulaters i de traginers. L'any 1670, quan el cap dels resistents de la comarca del Conflent en Joan Miquel Mestre és detingut pel governador a Prats de Molló, la revolta s'estén a tot el Vallespir.

Certs estudis universitaris recents fan referència a la resistència dels pobles de l'Alt Vallespir, la Menera de Cabrenç i de Serrallonga, situats entre Sant Llorenç de Cerdans i Prats de Molló, però també a Sant Llorenç de Cerdans, on van existir durant molts anys grups d'"Angelets de la terra", resistents populars, un dels quals era dirigit pel famós Josep de la Trinxera (R. Serres-Bria, 1993).

Els últims trabucaires "resistents" seran detinguts entre els anys 1838-45, època durant la qual els grups carlins de l'Empordà i de la Garrotxa, comarques veïnes tindran contactes i influiran sobre els trabucaires i hi haurà algunes víctimes civils (A. Vadillo, 1983). Ceret serà un lloc marcat per la repressió, per tal com hi afusellaren els dar-

ners trabucaires l'any 1846. Bandiders d'honor per als uns, o "bandidos de gran camí" per als altres, els trabucaires perduren encara avui dins l'inconscient col·lectiu nord-català. En tot cas, volem remarcar el fet que, la població de la Catalunya del Nord, contràriament a una opinió generalment estesa, va resistir passivament però també conscientment, durant més d'un segle i escaig, a l'inexorable i llarg procés de francització lingüística i de control administratiu, religiós, polític i militar.

Els primers canvis de llengua (1793 i 1881)

A partir de la Revolució Francesa de 1789 un canvi s'opera en la mentalitat de les elits polítiques nord-catalanes. Aquest canvi es fa manifest sobretot després de les batalles perdudes pel general espanyol Antonio Ramon Ricardos (1727-1794), al comandament de les tropes espanyoles de Carles IV, contra les tropes revolucionàries franceses l'any 1793 al Rosselló. Aquestes batalles són guanyades pel convencional perpinyanenc Francesc Cassanyes a Peirestortes, prop de Perpinyà i al Plà de Sant Jordi al Voló pel General Jean-François Dugommier (1738-1794) (oc. A. Marcet).

Aquelles elits s'inclinaren cap a una acceptació progressiva de les idees de la Revolució, i d'una primera adhesió a la nació i la cultura franceses. Precisem que era una cultura que tenia molt de prestigi en aquella època (gràcies als filòsofs il·lustrats del segle XVIII i als enciclopedistes). L'any 1793 (any de la decapitació del rei Lluís XVI), uns 30 joves perpinyanencs manifesten llur sentiment revolucionari i pro-francès pels carrers de Perpinyà (cf. *Document fac-similè del Bi-centenari de la Revolució Francesa, CDDP, 1993*). A partir d'aquest període històric

un procés diglòssic ha començat per una segona part significativa de la població nord-catalana (proprietaris agraris, burgesia de negoci i petita noblesa). És l'inici d'un procés diglòssic especialment greu per la Catalunya del Nord. A partir d'aquesta data comença un llarg procés de canvi d'identitat, lingüística i cultural per una part de la població: la petita noblesa i la burgesia.

No passarà el mateix amb les classes populars (pagesos i menestrals) que continuaran utilitzant la llengua catalana -per inèrcia

La llengua durant la Primera Guerra Mundial (1914-1918)

Un aspecte poc estudiat és l'impacte que va tenir la participació a la Primera Guerra Mundial d'una gran massa de soldats provinents de totes les regions perifèriques de l'Estat francès que van combatre i morir per França. Aquesta guerra va influir molt en l'adhesió popular a la nació i la llengua franceses (els monuments als morts de tots els pobles de França són testimonis muts però patents d'aquesta tràgica adhesió). A més, el pres-

i/o per convicció- fins l'aplicació dràstica de les lleis Jules Ferry de 1881-82 sobre l'Escola laica, gratuïta i obligatòria, de la qual, (contràriament al que passà amb la Llei Moyano sobre la instrucció pública a Espanya de 1857) tots els infants seran obligats a assistir-hi. Comença aleshores (1882-85) un lent i inexorable procés de substitució lingüística popular que s'operarà globalment sobre tres o fins i tot quatre generacions.

tigi de la figura del mariscal Josep Joffre nascut a Ribesaltes (prop de la ciutat de Salses) va acabar de cristal·litzar aquest sentiment popular d'adhesió a França d'una gran part dels ciutadans nord-catalans. Avui però, la seva figura és contestada.

Pel que fa a la substitució lingüística en curs durant aquell període cal referir-se a l'opinió i la pràctica del pedagog Lluís Pastre, quan entorn de la Primera Guerra Mundial, entre els anys 1910-1920

El Castell de Perpinyà.
Foto: Llorenç Soldevila

-l'escola laica només comptava amb 20 a 25 anys d'existència-. Lluís Pastre preconitzava la utilització de textos d'autors literaris catalans i afirmava -com també ho feia Jean Jaurès per a l'occità- que els alumnes disposaven gràcies a la llengua catalana, d'una mena de "llatí del poble" que era un tresor cultural i que podia servir per a passar "directament" del català al francès. Lluís Pastre va publicar un mètode directe d'aprenentatge del francès per als infants nord-catalans (1914). La seva posició demostra que, de 1882 a 1930 els alumnes continuaven utilitzant el català com a primera llengua usual (i eren castigats per aquest motiu: "*Soyez propres, parlez français*"). De fet, el francès costava molt d'aprendre als alumnes i encara més a la gent gran perquè l'entorn social ajudava poc el seu aprenentatge. El francès era la llengua de l'escola, de l'administració i del servei militar, però des del punt de vista de l'ús popular real, era una llengua segona.

A aquest propòsit, la revista literària "Vallespir" publicada a partir de 1927 fins 1932 dona una mostra significativa de les posicions (totalment diglòssiques) dels escriptors nord-catalans que es lluien amb un francès elegantíssim (en el fons, la llengua de l'altre, recentment adquirida i profundament admirada), sobre temes, paisatges i contextos sempre catalans. L'escriptor Josep Sebastià Pons serà un dels únics que romandrà fidel a la llengua catalana. En J.S. Pons, en Justí Peprax i pocs més, en coneixien l'escriptura i participaven als Jocs Florals de Barcelona. En Josep Sebastià Pons (1886-1962) dignificava la llengua catalana i s'oposava, a la tradició populista de l'Albert Saisset (1842-1894), que a finals del segle XIX, havia publicat "*Les catalanes d'oun Tal*" que, tot i tenir un èxit popular innegable, palesaven alhora una forta actitud diglòssica, sens dubte inconscient. Riure i

encara més fer riure de la seva llengua es pot considerar com el punt més tràgic del procés diglòssic, de peyoració i d'auto-odi de la llengua pròpia. Existeix doncs un cert paral·lelisme d'aquestes actituds diglòssiques, amb el "xaronisme" manifestat a una obra com "*Les xiques de l'entresuelo*" del dramaturg valencià Eduard Escalante (1834-1895). Actituds que han estat analitzades i estigmatitzades pel sociolingüista valencià Lluís V. Aracil (1982).

En conclusió del resum històric precisem que no s'ha arribat a la situació actual del dia a l'endemà. Durant més de dos segles després de la signatura del Tractat dels Pirineus del 1659, el poble nord-català ha continuat utilitzant gairebé normalment la seva llengua. Insistim en dir que la disminució del seu ús i la seva marginació són doncs uns fenòmens relativament recents que remunten a menys d'un segle.

La situació actual de la llengua catalana (1951-2008)

Actualment, després d'aquests 75 darrers anys i escaig, la situació lingüística és totalment diferent, per tal com els infants nord-catalans han passat de llengua materna catalana a llengua materna francesa. És un canvi total de llengua, que s'ha operat globalment sobre tres generacions. El resultat és que la llengua catalana s'ha convertit de llengua primera o materna (fins 1910-1950) a llengua segona (a partir de 1950-60). La situació en la qual es troba actualment la llengua és preocupant. Les enquestes sociolingüístiques recents ho demostren, encara que amb algunes diferències substancials entre elles.

L'enquesta estadística sobre els Usos Lingüístics duta a terme l'any 2004 a la totalitat dels territoris de llengua catalana per la Secretaria de Política Lingüística (SPL) de

la Generalitat de Catalunya ha estat per a nosaltres (Observatori Sociolingüístic de la Universitat de Perpinyà) una ocasió excel·lent per a contrastar i analitzar les dades estadístiques obtingudes a la Catalunya del Nord (G. Puig i Moreno, 2007). Els resultats de l'enquesta de la Generalitat han estat molt optimistes sens dubte perquè era duta a terme en francès i per telèfon per una empresa privada de sondejos de Perpinyà (EMC) amb una mostra representativa de la població nord-catalana major de 15 anys.

Els resultats relativament exagerats d'aquesta darrera enquesta només ens van sorprendre a mitges perquè, de fet, ja teníem l'experiència dels resultats d'aquesta mena d'enquestes oficials i estadístiques fetes en francès sobre el català a la Catalunya del Nord. En efecte, el departament de cultura del *Conseil Régional* (de Montpeller) ja havia realitzat anteriorment dues enquestes sobre la situació del català -i també de l'occità- els anys 1993 i 1998 amb resultats semblants i optimistes per a la llengua catalana. La diferència fonamental entre tots aquests resultats estadístics i la realitat de l'ús social de la llengua catalana a Catalunya del Nord (que ja coneixíem amb enquestes sectorials a partir dels anys 70), i que tothom pot constatar, rau en les representacions positives que tenen els enquestats de la llengua catalana, i no pas en la realitat d'aquest mateix ús. Ús social de la llengua catalana que no podia ser verificat enlloc dins l'enquesta de la Generalitat del 2004 tal i com era concebuda. Per aquesta raó l'Observatori Sociolingüístic de la Universitat de Perpinyà ha volgut contrastar i verificar amb una enquesta complementària realitzada a final del 2004 (amb 10 estudiants nord-catalans de la Universitat de Perpinyà) aquest cop realitzada únicament en català amb una mostra semblant a la de l'enquesta estadística de la Generalitat.

Cal tenir en compte que les dades de la primera enquesta (realitzada el gener de 2004) encarregada per la Generalitat feta en francès sobre les representacions de la llengua catalana fan referència als resultats obtinguts amb el promig dels enquestats que eren nats a la Catalunya del Nord i els que eren nats fora de Catalunya del Nord. El gràfic que reproduïm a continuació indica una mitjana del 65% de comprensió oral (L'entén) quan de fet era un 88,50% dels nats a Catalunya del Nord que deia entendre el català. De la mateixa manera, una mitjana del 37% deia saber parlar, quan de fet un 65% dels nats a C.N. deia saber parlar. Com es veu clarament fer la mitjana d'aquestes dues poblacions (nats a C.N. i fora C.N.) a més, de mal definides, era molt problemàtic

Per contra, els resultats obtinguts per l'Enquesta Oral complementària en Català (realitzada 10 mesos després, durant el mes de novembre de 2004) per l'Observatori Sociolingüístic de la Universitat de Perpinyà indiquen uns percentatges molt inferiors de la competència real (verificada in situ) en català dels enquestats.

Veurem més endavant el detall del contrast de les dues enquestes, però si fem una primera comparació entre els resultats sobre les representacions de l'enquesta feta en francès durant el mes de Gener de 2004, amb els resultats de la competència real en català de la segona enquesta del novembre de 2004, observem que:

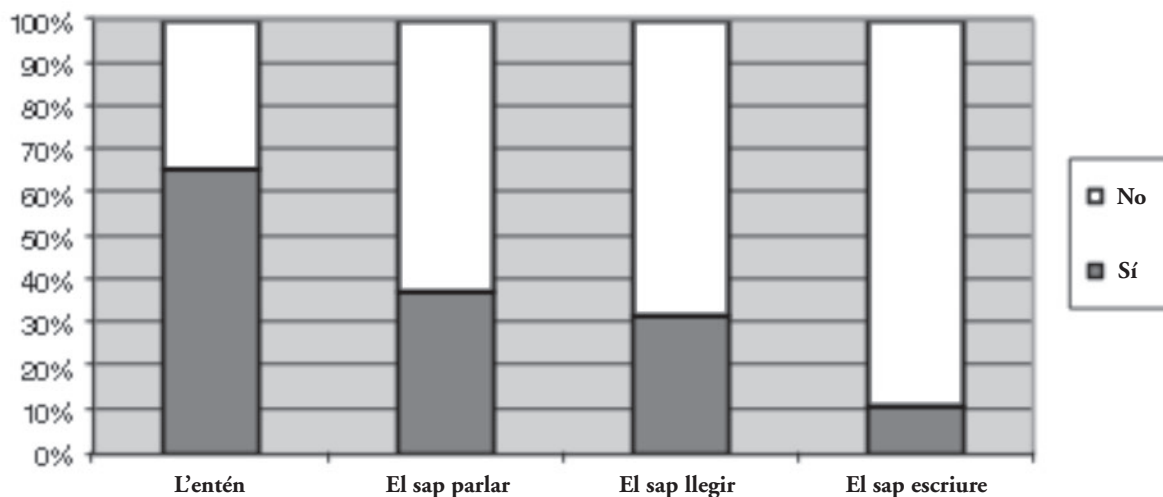
- un 53% comprèn efectivament el català (enlloc d'un 65%), és a dir: menys 12%

- un 18% parla normalment el català (enlloc d'un 37%), és a dir: menys 19%
- un 17% diu només parlar alguns mots, per això no hem juntat els dos percent.

Reconeixem que les representacions o opinions dels enquestats sobre el català són molt positives encara que el seu ús sigui el que acabem d'indicar a la segona enquesta feta en català. Així doncs els resultats de les opinions favorables de l'enquesta de la Generalitat indiquen que:

- un 45 % vol aprendre a parlar català;
- un 47 % desitja que existeixi un ús generalitzat del català;
- un 58 % diu que vol parlar català;

Resultats de l'enquesta sobre els Usos Lingüístics a CN de la Generalitat (gener de 2004)

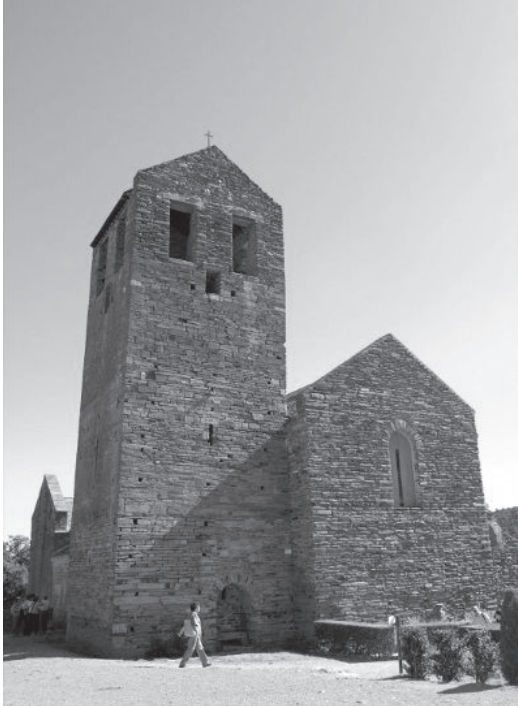
Així doncs, aquests resultats s'han de considerar amb molta prudència perquè creiem que no són fiables tant del punt de vista metodològic de la mateixa mostra (no sabem res dels anys de residència de tots els enquestats) com dels indicadors retinguts (nats a CN i nats Fora de CN). Precisem a més que, aquesta competència declarada no

és cap garantia fiable de l'ús social efectiu que els mateixos enquestats fan realment a les diverses situacions de comunicació diàries. Aquesta s'hauria de verificar amb enquestes complementàries d'un altre tipus, ja sigui qualitatives o etnogràfiques.

Pel que fa a l'escrit (el sap llegir i el sap escriure) no hem pogut veri-

ficar les primeres declaracions a la segona enquesta en català i per això retenim que:

- un 32% diu saber llegir el català (% dubtós perquè no hi ha cap diari català...)
- un 10% diu saber escriure el català (no s'ha pogut verificar).

Monestir de Serrabona.
Foto: Llorenç Soldevila

- un 64 % pensa que l'ús de la llengua catalana hauria d'augmentar; i
- un 75 % dels pares demana un ensenyament escolar del català per als seus fills.

Amb aquestes representacions positives, les autoritats, regionals, departamentals i municipals fan progressar la retolació i ajuden amb subvencions la cultura catalana. Ha començat fa uns 10 anys un ensenyament bilingüe francès-català que té èxit a certes ciutats, com Ceret on 50% dels alumnes de primària ja segueixen les fileres bilingües. Existeixen tres modalitats d'ensenyament del català a Catalunya del Nord.

- 1- Les Escoles d'immersió en català *La Bressola*; són privades i representen una ultra-minoria, un 3,00% del conjunt de la població escolar (uns 600 alumnes i 7 centres).
- 2- Les Fileres bilingües català-francès; són públiques i representen prop d'un 6,00% del conjunt dels alumnes nord-catalans de primària.
- 3- La iniciació al català de 1 a 3 hores setmanals d'activitats diverses en català que fa l'escola pública i representa el 23% del sector primari i 8 % del secundari.

Basant-nos en la forta demanda dels pares caldria optar per un **ensenyament generalitzat del català** amb un pla quadriennal concertat entre els centres escolars, els pares d'alumnes i la Inspecció d'Acadèmia. És una qüestió de voluntat política. Però, existeix més vel·leïtat que voluntat. De fet, l'Assemblea Departamental acaba de votar el 10 de desembre de 2007 una **"Carta de la Llengua Catalana"** que afirma la fidelitat dels habitants de la Catalunya del Nord a una tradició mil·lenària i afegeix *«Per l'esdevenidor, la supervivència de la llengua catalana és un repte cultural, econòmic, polític i humà molt important. Per totes aquestes raons el Consell General es compromet en una Carta que defineix molt clarament els fonaments d'una política lingüística*

i de reconeixement de la llengua catalana». És la primera vegada que aquest organisme polític que representa la Catalunya del Nord es pronuncia clarament sobre un inici de normalització lingüística. Ara caldrà que sigui aplicada amb fets concrets.

A la llum d'aquestes declaracions d'intencions favorables, podríem dir que si existeix una possibilitat d'acabar amb l'endarreriment econòmic de la Catalunya del Nord -al qual ens hem referit al principi- és que els seus ciutadans, i les seves institucions públiques i empreses privades es decideixin a col·laborar amb la Catalunya Autònoma d'una manera molt més conscient i decidida. L'Euro-regió -un mercat potencial de prop de 14 milions d'habitants- i l'Euro-districte -organisme molt més proper- són unes institucions polítiques que tenen algunes dificultats a desenvolupar-se entre nosaltres. Hem de fer jugar a fons aquests marcs de col·laboració transfronterera que la Unió Europea posa al nostre abast i afavoreix, tenint en compte que mai no havien existit fins ara. La col·laboració transfronterera implica un canvi profund i radical de mentalitat així com de perspectiva, nogensmenys, és sens dubte, l'única solució per sortir del que hem anomenat l'endarreriment econòmic. Seria la solució per ajudar estructuralment a la supervivència de la llengua catalana a la Catalunya del Nord i per salvar una identitat greument malmesa.